

Vrij verkeer tussen advocaat en verdachte

Citation for published version (APA):

Spronken, T. N. B. M. (1985). Vrij verkeer tussen advocaat en verdachte. In A. L. Melai (Ed.), *Bewaring verzekerd?: de advocaat in de voorfase van het strafproces* (pp. 155-161). Tjeenk Willink.

Document status and date:

Published: 01/01/1985

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Taru Spronken

Vrij verkeer tussen advocaat en verdachte

Mr. T.N.B.M.
Spronken

Taru Nicolina Berta Maria Spronken

- 1974 Atheneum-diploma Scholengemeenschap St. Michiel te Geleen
- 1974-1979 Rijksuniversiteit Utrecht, Faculteit der Rechtsgeleerdheid
- 1978-1979 Student-assistent RITP RU Utrecht
- 1979-1985 Advocaat te Maastricht

Voor een effectieve verdediging van de advocaat in strafzaken is het vrije verkeer tussen hem en zijn gedetineerde cliënt essentieel.

De taak van de advocaat in strafzaken beweegt zich in het spanningsveld tussen vervolgende instantie en verdachte. Zijn primaire opdracht is de regels van strafvordering ten behoeve van zijn cliënt te controleren en de cliënt tegen iedere inbreuk op diens rechten te verdedigen. (1) Voorts moet de advocaat met alle hem ten dienste staande middelen, in overeenstemming met de wet en de gedragsregels, het belastende materiaal tegen

zijn cliënt zoveel mogelijk verlichten.

Vanuit deze taakopvatting moet de advocaat een zelfstandige positie innemen ten opzichte van het Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht en volstrekt onafhankelijk van de Staat kunnen functioneren om zo de verdachte een behoorlijke en onafhankelijke verdediging te kunnen garanderen.

Deze bijzondere positie vraagt om waarborgen die enerzijds in de wet anderzijds in de gedragsregels voor advocaten en de daaraan gekoppelde tuchtrechtspraak zijn neergelegd.

In art. 50 Sv is het belangrijkste beginsel van het vrije verkeer tussen advocaat en zijn gedetineerde cliënt vastgelegd. Ingevolge dit beginsel komen aan advocaten bijzondere bevoegdheden toe. Het vrije verkeer omvat zowel het recht op vrije toegang tot de cliënt als ook het recht om deze alleen te spreken en ongecontroleerd met hem te kunnen corresponderen. (2)

Alleen met deze bevoegdheden is een effectieve verdedi-

ging mogelijk. Als zodanig vloeien deze bevoegdheden voort uit art. 18 lid 2 Gr.w, art. 6 lid 3 sub c EVRM en 14 lid 3 aanhef en sub b en d UVBPR.

Schending van het vrije verkeer tussen advocaat en cliënt levert voor de strafprocedure een essentieel vormverzuim op. (3)

Aan het recht op vrij verkeer en de daaraan gekoppelde bevoegdheden ligt de vooronderstelde integriteit van de advocaat ten grondslag. De advocaat zal steeds moeten manoeuvreren tussen zijn rol als partijdige vertrouwenspersoon en als een van de actoren in het rechtsbedrijf met soms verre gaande bevoegdheden. De advocaat is hierbij gebonden aan de eed, die conform art. 3 Advocatenwet wordt afgelegd. Daarnaast wordt via de tuchtrechtspraak de bijzondere positie van de advocaat gehandhaafd.

Het vrije verkeer is krachtens art. 50 Sv onderworpen aan een aantal voorwaarden. Het dient te geschieden onder het vereiste toezicht (tegenaan van ontvluchting van de gedetineerde, zorg voor veiligheid van de advocaat en waken tegen misbruik van correspondentie tussen advocaat en verdachte). Verder moet de advocaat zich houden aan het huishoudelijk reglement van de penitentiaire inrichting wat bezoektijden betreft etc. Daarnaast mag het opsporingsonderzoek niet door de advocaat worden opgehouden.

Inhoudelijke beperkingen op het vrije verkeer kunnen ingevolge art. 50 lid 2 Sv slechts opgelegd worden indien er een ernstig vermoeden bestaat dat door de advocaat misbruik wordt gemaakt van zijn bevoegdheden waarmee het opsporingsonderzoek wordt belemmerd. Tijdens het vooronderzoek kan de Officier van Justitie en tijdens het gerechtelijk vooronderzoek de rechter-commissaris het vrije verkeer beperken bij ernstig vermoeden van misbruik.

Het vereiste toezicht

Voor zover personen zijn gedetineerd is hun, met die bijzondere toestand gepaard gaande rechtspositie met name vastgelegd in de Beginselenwet Gevangeniswezen, de Gevangenismaatregel en het toepasselijke Huishoudelijk Reglement. Zowel in de Gevangenismaatregel als het Huishoudelijk Reglement voor de Huizen van Bewaring is uitdrukkelijk bepaald op welke wijze toezicht mag worden uitgeoefend op gedetineerden en de hen bezoekende personen.

Ingevolge art. 92 lid 3 van de Gevangenismaatregel is de directeur van de inrichting bevoegd het toestaan van be-

zoek aan de voorwaarde te verbinden dat de bezoeker zich aan de kleding zal laten onderzoeken. Ingevolge art. 92 lid 4 Gevangenismaatregel wordt vervolgens bepaald dat advocaten en reclasseringsambtenaren de vrije toegang hebben op tijden in het Huishoudelijk Reglement bepaald. Art. 91 lid 2 Gevangenismaatregel garandeert het recht op ongecensureerde correspondentie.

Beperkingen in het verkeer tussen advocaat en verdachte

Recentelijk is in het beleid van het Ministerie van Justitie op het gebied van het gevangeniswezen een tendens waarneembaar die op gespannen voet staat met het recht op vrij verkeer tussen advocaat en zijn van vrijheid beroofde cliënt. Het gaat hierbij om maatregelen die genomen zijn om meer controle uit te oefenen bij de toelating van de advocaat in de inrichting, de correspondentie tussen advocaat en cliënt en het toezicht bij telefonisch contact.

De metaaldetectiepoort

Op 22 november 1984 wordt door het Ministerie van Justitie bij circulaire (4) de metaaldetectiepoort binnen de penitentiaire inrichting geïntroduceerd.

In deze circulaire uit de Staatssecretaris van Justitie zijn voornemen om in alle gesloten penitentiaire inrichtingen in Nederland een metaaldetectiepoort te laten plaatsen, waardoor iedereen die de inrichting wil binnengaan zich elektronisch moet laten aftasten.

Omdat een ieder wel een voorwerp bij zich draagt, waarin metaal verwerkt zit, pennen, sleutels, broekriemen, sluitingen van ordners en koffers en tassen etc., die nauwelijks als een gevaar voor de veiligheid binnen de inrichting kunnen worden beschouwd en de metaaldetector hierop reageert, moeten de bezoekers veelal de inhoud van hun zakken en tassen laten zien. Niemand, ook de advocaat niet, is van deze maatregel uitgezonderd. Een weigering door de metaaldetectiepoort te lopen en de inhoud van zakken en tassen te laten zien kan tot gevolg hebben dat toelating tot de inrichting wordt geweigerd.

De invoering van deze circulaire heeft geleid tot een procedure tegen de Staat door een advocaat die, nadat deze weigerde de tas open te maken en zakken leeg te halen niet werd toegelaten in de gevangenis in 's-Gravenhage. (5) In kort geding werd overeenkomstig art. 50 Sv en art. 92 lid 4 Gevangenismaatregel de vrije toegang zonder nadere contro-

lemaatregelen gevorderd. Bovendien werd gesteld dat de aftasting door de metaaldetector een vorm van ongeoorloofde fouilleringsmaatregel is.

De Haagse President wees de vordering af met het argument dat de wetgever ingevolge art. 50 Sv de mogelijkheid heeft geboden om voorwaarden te stellen aan het vrije verkeer. (6) De President achtte het aftasten met een metaaldetector geoorloofd. Van een fouilleringsmaatregel was volgens hem geen sprake. Momenteel buigt het Haagse Hof zich over deze kwestie in de appelprocedure.

Of de overheid bevoegd is aan een bezoek van de advocaat aan zijn cliënt in een penitentiaire inrichting de voorwaarde te verbinden dat deze zich voorafgaand aan een onderzoek van lichaam en kleding dient te onderwerpen, door middel van gebruik van een metaaldetector, wordt door menigeen betwijfeld. (7)

Het Nederlands Juristencomité voor de Mensenrechten heeft naar aanleiding van de invoering van de metaaldetectiepoort een reactie gezonden naar het Ministerie van Justitie waarin de circulaire ten opzichte van de advocaat als ongehoord wordt betiteld. Volgens het NJCM maakt de circulaire inbreuk op de in wet en verdrag omlijnde positie van de advocaat in relatie tot de mogelijkheden die deze heeft (en moet hebben) om onbelemmerd met zijn gedetineerde cliënt in contact te komen.

Het NJCM schrijft dat het Nederlandse stelsel van straf-(proces)recht onder meer berust op het uitgangspunt dat de verdachte recht heeft op een eerlijk proces en effectieve rechtsbijstand. Voor deze effectieve rechtsbijstand is ongehinderd verkeer met zijn advocaat onontbeerlijk. De overheid dient zich in deze te onthouden van maatregelen die ertoe zouden kunnen leiden dat de advocaat in enig opzicht in de uitoefening van zijn beroep wordt belemmerd. Het NJCM verwijst voorts naar een uitspraak van de Europese Commissie in de zaak *Can vs Oostenrijk* (8) welke de visie van het NJCM ondersteunt. Ook de adviescommissie Strafrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten acht de circulaire in strijd met het fundamentele beginsel van vrij verkeer. In een notitie aan de Algemene Raad van de Orde wordt gesteld dat het contact tussen advocaten en hun gedetineerde cliënten een uitvloeisel is van de bijzondere positie die de advocaat in ons rechtsbestel inneemt. "Deze is ondermeer gebaseerd op de vooronderstelling dat hij juist en verantwoord gebruik zal maken van de hem toegekende bevoegdheden. Maatregelen die een controle inhouden op de wijze waarop de advocaat van zijn bevoegdheden gebruik maakt, zijn met dit uitgangspunt onverenigbaar (zie HR 23

juni 1964, NJ 1965, 129). Alleen een onderzoek naar de identiteit van de advocaat is gerechtvaardigd: hij zal zich desgevraagd moeten legitimeren. Slechts bij een op feiten en omstandigheden gegronde verdenking van misbruik van bevoegdheden of bij gebleken misbruik kan tegen de advocaat worden opgetreden langs strafrechtelijke weg en/of tuchtrechtelijke weg, terwijl in de gevallen genoemd in art. 50 lid 2 Sv aan raadslieden bovendien de in dat artikellid genoemde beperkingen kunnen worden opgelegd."

Met betrekking tot de kwestie van de metaaldetectiepoort voert de Orde nog besprekingen met het Ministerie van Justitie.

Controle op telefonisch verkeer

De Orde heeft eveneens onderhandeld met het Ministerie van Justitie over het meeluisteren bij telefoongesprekken tussen advocaat en gedetineerde.

Op 5 februari 1985 deed de Beroepscommissie uit de Centrale Raad voor Advies van het Gevangeniswezen een uitspraak naar aanleiding van een klacht van een gedetineerde verblijvende in het Huis van Bewaring "De Weg" in Amsterdam, dat werd meegeluisterd door personeel bij telefoongesprekken tussen hem en zijn advocaat. (9) Volgens de Beroepscommissie was dit, hoewel ongewenst, in het kader van de orde en veiligheid binnen de inrichting wel geoorloofd. Op verzoek van de advocaat drong de Orde aan op wijziging van deze beperking op het vrije verkeer. Het Ministerie zegde daarop toe dat personeel van de strafinrichting uitsluitend het opgegeven telefoonnummer zal draaien en zal luisteren of inderdaad de advocaat of diens kantoor zich aandient. Daarna wordt niet meer meegeluisterd.

Ondanks deze toezegging functioneert in het Huis van Bewaring te Maastricht nog steeds een telefoonregeling waarbij een bewaarder bij het telefoongesprek tussen advocaat en gedetineerde aanwezig is en bij eventueel misbruik of te lange duur de verbinding mag verbreken. Bovendien wordt door de bewaarder beoordeeld of een telefoongesprek van de advocaat met de gedetineerde wel dringend noodzakelijk is en er niet op een andere wijze, via bezoek of correspondentie, de gewenste informatie verkregen kan worden. Op grond van deze telefoonregeling wordt zowel de gedetineerde als de advocaat gedwongen tegenover een bewaarder over de inhoud van een zaak te spreken, hetgeen op zichzelf vertrouwelijke informatie is die niet voor een bewaarder bestemd is. Met betrekking tot de regeling in

Maastricht heeft de Orde zich inmiddels tot het Ministerie van Justitie gewend met het verzoek de regeling te wijzigen overeenkomstig de gemaakte afspraken. Enig resultaat heeft dit echter nog niet gehad.

Controleren van de post

Het is een aantal malen voorgekomen, dat post van de advocaat aan de gedetineerde geopend werd om te controleren of zich in de enveloppe werkelijk een brief van de advocaat bevond. De aanleiding voor deze controlemaatregel is geweest, dat het kennelijk is voorgekomen dat gedetineerden de enveloppen van hun advocaten lieten hergebruiken door familie en kennissen om zo ongecensureerd met hen te kunnen corresponderen.

De oplossing die hierbij in samenspraak met de Orde en het Ministerie van Justitie is voorgesteld is onlangs gepubliceerd in het Advocatenblad (10). De advocaat dient in het vervolg de enveloppe voor zijn cliënt in te sluiten in een enveloppe gericht aan de directeur van de strafinrichting, met het verzoek de ingesloten enveloppe uit te reiken aan zijn cliënt. Een enigszins ingewikkelde en kostbare procedure, voor een situatie waar ook een stempel van binnenkomst van de brief in de strafinrichting op de enveloppe, deze voor verdere correspondentie voor de gedetineerde onbruikbaar maakt.

Beziet men de beperkende maatregelen in samenhang met de maatregelen die overwegend uit bezuinigingsoverwegingen worden genomen, zoals de bloktijdenregeling, waardoor de bezoektijden in gevangenissen en Huizen van Bewaring aanzienlijk ingeperkt worden en bijvoorbeeld de onmogelijkheid voor de advocaat vanwege personeelsgebrek bij de parkeetpolitie om zijn cliënt voor de voorgeleiding bij de rechter-commissaris in de piketfase te spreken, dan bevindt het recht op vrij verkeer zich in een steeds enger wordende cirkel van beperkende overheidsmaatregelen.

Nog zorgwekkender echter is de tendens van wantrouwen die bijvoorbeeld uit de circulaire met betrekking tot de metaaldetectiepoort blijkt ten opzichte van de integriteit van de advocaat. Immers niets is simpeler dan de advocaat zonder meer in de inrichting toe te laten, ook al blijkt de metaaldetector enig metalen voorwerp te signaleren. De advocaat moet zich immers legitimeren. Een wantrouwen van de zijde van de overheid dat overigens, zo heeft het Ministerie van Justitie toegegeven, niet op feitelijk gebleken mis-

bruik van bevoegdheden van advocaten in het verleden is gebaseerd.

Daarom advocaten, is het nu zaak niet alleen te strijden voor de rechtspositie van onze gedetineerde cliënten in de strafprocedure, maar - mede in hun belang - ook voor die van ons!

Maastricht, 13 juni 1985

NOTEN

1. A.A.G. Peters: Het rechtskarakter van het strafrecht, oratie Utrecht 1972, Kluwer, Deventer 1972.
2. Zie Vademecum Strafzaken, hoofdstuk 1.3.5., Gouda Quint B.V., Arnhem.
3. Hof van Justitie Nederlandse Antillen 16 jan. 1968, NJ 1969, 31.
4. Circulaire van 22 nov. 1984, nr. 1152/384 van de Staatssecretaris van Justitie, Directie Gevangeniswezen: Gebruik van detectiepoort in de gesloten penitentiaire inrichtingen.
5. Zie "Controle van advocaten met metaaldetector bij gevangenisbezoek: geoorloofd fouilleren?", Mr. Gerard Mols en mw. Mr. Taru Spronken, NJB 2 maart 1985, afl. 9, p. 280.
6. Pres. Rb. 's-Gravenhage vonnis d.d. 18 dec. 1985, rolnummer 84/1007 inzake De Jong/Staat.
7. Zie "Controle van advocaten met metaaldetector bij gevangenisbezoek: geoorloofd fouilleren?", Mr. Gerard Mols en mw. Mr. Taru Spronken, NJB 2 maart 1985, afl. 9, p. 280.
8. Europese Commissie in de zaak Can vs Oostenrijk, 12 juli 1984, nr. 9300/81.
9. Beroepscommissie CRvA d.d. 5 febr. 1985, SG-A 155/84, gepubliceerd in Penitentiaire Informatie 1985/3, nr. 39.
10. Advocatenblad 3 mei 1985, nr. 9.